

Семенов Андрій Юрійович, аспірант

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Поняття «фінансового розвитку» як складова характеристики ефективності фінансового сектора країни

У сучасній економічній літературі для характеристики ефективності фінансового сектора логічно все частіше використовується поняття «фінансовий розвиток». Водночас, у наукових джерелах практично відсутні єдині підходи до визначення сутності цього поняття, наявне ототожнення з поняттями «розвиток фінансового сектора» (financial sector development), «місцевий фінансовий розвиток» (domestic financial development), «фінансіалізація» (financialization). Як наслідок, нечітко окреслені вимоги, яким має відповідати розвинений фінансовий сектор, і критерії оцінки розвитку фінансового сектора.

У контексті проблеми нашого дослідження з'ясуємо, як співвідносяться поняття «розвиток фінансового сектору» і «розвинений фінансовий сектор». Має сенс звернути дослідницьку увагу і врахувати позицію фахівців Відділу міжнародного розвитку Світового банку. Економісти виділяють такі характерні ознаки «розвитку фінансового сектора»:

- покращення ефективності та конкуренції в секторі;
- зростання спектру доступних фінансових послуг;
- зростання різноманітності фінансових установ, які працюють у фінансовому секторі;
- зростання обсягу капіталу, що перерозподіляється через фінансовий сектор;
- зростання частки капіталу, що перерозподіляється приватними фінансовими установами на користь приватних підприємств відповідно до ринкових запитів;
- покращення регулювання та стабільності фінансового сектору з відповідним зростанням доступності фінансових послуг для менш забезпечених.

Принциповою є інтерпретація поняття «фінансовий розвиток» у «Доповіді з фінансового розвитку» (Financial Development Report), що була представлена науковій громадськості міжнародною організацією «Всесвітній економічний форум» у 2008 р. Фінансовий розвиток, згідно цього документа, виступає у вигляді сукупності економічних і правових факторів, що реалізуються через систему правових інституцій та економічної політики, сприяють ефективному фінансовому посередництву, «глибокому» та «широкому» доступу до капіталу та фінансових послуг. Визначення поєднує в собі такі «входи» фінансової системи, як інституційне та бізнес-середовище, фінансових посередників і ринки, що диверсифікують фінансові ризики і розподіляють капітал, та «виходи» фінансової системи (йдеться про доступ до капіталу).

Складові індексу фінансового розвитку фахівці пропонують розраховувати на основі аналізу сукупності факторів, що впливають на фінансову глибину та ефективність надання фінансових послуг.

У спеціальному випуску Європейського центрального банку «Місцевий фінансовий розвиток у країнах з економікою, що розвивається: докази та

наслідки» (2009) поняття «фінансовий розвиток» на теоретичному та емпіричному рівнях пропонується визначати через «місцевий фінансовий розвиток».

На теоретичному рівні місцевий фінансовий сектор вважають розвинутим, коли в країні функціонують «повні» ринки, на яких:

- для кожного активу визначають рівноважну ціну;
- наявні всі засоби, що захищають від несприятливих зовнішніх та внутрішніх шоків;
- діє прозора система зменшення проблем асиметричної інформації;
- панує конкуренція та верховенство закону.

З емпіричної точки зору, місцевий фінансовий сектор – це здатність країни ефективно трансформувати заощадження в інвестиції в межах своїх кордонів за рахунок:

- якості її інституційної та регуляторної бази;
- розміру фінансового ринку, різноманітності фінансових інструментів, доступності приватних суб'єктів;
- продуктивності й ліквідності ринків, що є складовими фінансового ринку.

Такі характеристики покладені в основу науково-методичного підходу вчених до оцінки місцевого фінансового розвитку. Підхід ґрунтується на розрахунку зведеного нормалізованого індексу, значення якого варіюються в діапазоні від 0 до 100. Індекс містить три складові: інституції, розмір і доступ до фінансового ринку, продуктивність фінансового ринку.

Проведене нами порівняння рейтингів внутрішнього фінансового розвитку Європейського центрального банку та фінансового розвитку Всесвітнього економічного форуму дає можливість виявити схожість результатів індексів. У рейтингу фінансового розвитку, за даними Всесвітнього економічного форуму, Україна у 2009 р. займала 53 місце із 55 країн, у 2010 р. – 52. До рейтингу внутрішнього фінансового розвитку Європейського центрального банку Україна не потрапила взагалі. Вважаємо, низький рейтинг розвитку фінансового сектора України – свідчення недосконалості вітчизняної правової бази забезпечення фінансової діяльності та показників активності фінансових установ.

Отже, узагальнення наукових і науково-методичних підходів дало можливість визначити поняття «розвиток фінансового сектора» як комплексну динамічну характеристику функціонування фінансового сектора, що враховує розмір, активність, продуктивність і доступність капіталу для основних економічних суб'єктів. Разом з тим рівень фінансового розвитку країни передусім визначають ступенем якості розвитку головних інститутів держави, урядовою політикою, рівнем добробуту, географічними та культурними особливостями. Саме ці показники формують економічне середовище, в якому підприємці приймають рішення щодо інвестиційних проектів та додаткового фінансування, споживачі вирішують купувати та заощаджувати, а фінансові установи забезпечують їх фінансові потреби.

Семенов, А.Ю. Поняття «фінансового розвитку» як складова характеристики ефективності фінансового сектора країни [Текст] / А.Ю. Семенов // Соціально-економічний розвиток України і регіонів : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (20–21 жовтня 2011 р.); за ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. – С. 317–319.